

4. Д'яков А.С. Основи термінотворення: Семантичні та соціолінгвістичні аспекти. – Київ, 2000. – 218 с.
5. Жлуктенко Ю.А. Английские неологизмы. – Киев, 1983. – 172 с.
6. Зацкий Ю.А. Сучасний англомовний світ і збагачення словникового складу. – Львів, 2007 – 228 с.
7. Зинченко В.Г. Межкультурная коммуникация. От системного подхода к синергетической парадигме: учеб. пособие. – Москва, 2008. – 224 с.
8. Ніколенко А.Г. Лексикологія англійської мови – теорія і практика. – Вінниця, 2007. – 528 с.
9. Откупщиков Ю.В. К истокам слова: Рассказы о происхождении слов. – СПб. : Авалон, 2008. – 352 с.
10. Попко Л.П. Неологизация в языке как трансляция культурно-лингвистической национальной ментальности. Монография. – ГАРККиИ, 2007. – 360 с.

Корнєласва Є.В.

*кандидат філологічних наук, доцент,
Одеський національний морський університет*

ПРОСОДІЯ В НАУКОВО-ЛІНГВІСТИЧНІЙ КАРТИНІ СВІТУ

Останнім часом поняття 'просодія' отримало широке розповсюдження та водночас різне тлумачення. На думку А.М. Антипової, існують дві чітко виражені протилежні точки зору із цього приводу [1]. Одна з них розмежовує поняття просодії і інтонації. Друга точка зору на просодію багато в чому з'єднується з розумінням інтонації як багатокомпонентної єдності. Іншими словами, компоненти інтонації розглядаються як «складний комплекс просодичних елементів» і фактично ототожнюються з просодією, що розуміється як система вимови наголошених і ненаголошених, довгих і коротких складів в мові [3, с. 181-182].

На думку В.М. Солнцева, «інтонація належить до мовних засобів і визначається зазвичай як просодичний засіб» [13, с. 152].

О.О. Реформатский у своєму підручнику «Вступ до мовознавство» також відносить інтонацію до просодичних елементів мови, визначаючи її як складне явище [10, с. 191].

Л.В. Гиринська розуміє інтонацію як частину просодії, що сприяє, на її думку, виявленню ознак інтонації за допомогою просодичного аналізу одиниць мови [7, с. 279].

М.О. Соколова, К.П. Гінтовт, І.С. Тихонова і Р.М. Тихонова виділяють три просодичні компоненти інтонації – висота тону, гучність і темп. Що стосується тембру, то, на їх думку, немає достатніх підстав розглядати його в одному ряду з цими компонентами. До того ж, тембр ще недостатньо досліджений ученими з точки зору його матеріальної форми і лінгвістичної функції. Як відмічають автори, термін 'просодія' включає ці три просодичні компоненти і замінює термін 'інтонація'. Серед просодичних властивостей вони виділяють наступні: гучність, швидкість висловлювання і ритм [12, с. 136].

В результаті отожднення понять просодії і інтонації, визнавалися тотожними і мовні одиниці – просодеми та інтонемі. О.І. Смирницький першим ввів свого часу поняття інтонаційної одиниці як особливого роду одиницю мови [11, с. 17-18].

Кантер визначає інтомему як структурно організовану просодичну одиницю, існуючу в цьому мовному колективі як відпрацьовану практикою мовного спілкування модель звучання, яка реалізується як сукупність типових матеріальних втілень [8, с. 73].

Учені відмічають тісний діалектичний взаємозв'язок між просодією і інтонацією. Так, в найзагальнішому вигляді мовленєву інтонацію визначають як «сукупність системно-обумовлених просодичних характеристик мовлення, до яких відносяться частота основного тону, інтенсивність і тривалість, що відповідає мелодійному, силовому (гучність) і темпоральному компонентам» [8, с. 17].

Недостатньо чітке розмежування понять просодії і інтонації було викликане переважно об'єктивними причинами і в першу чергу – неопрацьованістю основ методології, що не дозволяло описати просодичний рівень мови як системний рівень. Між тим вчені «давно помітили існування внутрішньої системи над об'єктивною системою звуків» [9, с. 28-29].

Згідно Н.С. Трубецькому до просодичних ознак відносяться варіації тону і наголос. Нерідко вони розглядаються разом з темпом і ритмом. Але поза сумнівом, найважливішою складовою частиною інтонації є підвищення і пониження тону. В порівнянні з фонемами і їх диференціальними ознаками, інтонаційні одиниці утворюють «верхній поверх» фонології: це – суперсегментні засоби. О.О. Реформатский також відмічав, що інтонація – це «суперсегментне фонологічне явище, яке накладається на висловлювання в цілому (будь то речення або його частина)» [10, с. 180].

Як зазначає А.М. Антипова, термін 'просодія' використовується як загальна назва для надсегментних властивостей мови, що включають висоту тону, тривалість і гучність [2, с. 6].

З точки зору В.О. Васильєва фонологічні одиниці як би накладаються на сегментні фонему в межах складу і називаються супрасегментними фонемами або просодемами [5, с. 15]. В.О. Виноградов розрізняє сегментний (фонемний) і суперсегментний (просодичний) рівні; при цьому просодичний рівень має свої одиниці – просодеми, тонеми та ін. [6, с. 531].

Як відмічає М.Я. Блох одиниці діляться на сегментні і супрасегментні. Сегментні одиниці складаються з фонем, які утворюють фонетичні ланцюжки різного рівня – склади, морфеми, слова і т. д. Що стосується супрасегментних одиниць, то вони не існують самі по собі, а реалізуються разом з сегментними одиницями, виражаючи різні модифікаційні значення або функції, які і відображаються на ланцюжках сегментних одиниць. До супрасегментних одиниць відносяться різновиди інтонації, наголос і паузи [4, с. 15].

Як визначають Ешби і Мэйдмент, існують особливості мовлення, які охоплюють ряд звуків, декілька складів, або навіть цілі висловлювання. Такі явища називаються просодичними. Вони включають лексичні і ритмічні наголоси, лексичний тон та інтонацію. В першу чергу це відноситься до частоти основного тону та висоти тону і зокрема – до зміни висоти тону на рівні висловлювання. Що стосується інтонації, то вона використовується для того, щоб передати намір оратора відносно того, як він хоче, щоб зрозуміли його висловлювання [14, с. 154].

На думку дослідника Ентоні Фокса, серед фахівців з фонології відсутня єдність відносно розуміння природи і структури самих просодичних явищ. В результаті представляється скрутним отримати загальне уявлення про цю область знання в цілому. Представники американської структурної лінгвістики розглядали просодичні явища як особливий різновид фонем – супрасегментних фонем, які, як вони вважали, розташовуються на сегментних фонемах. Що стосується представників Празької школи лінгвістичного структуралізму, то вони дотримувалися гнучкішої концепції відносно структури мови. Це дозволило їм розглядати просодичні особливості окремо від сегментних одиниць. Але і вони не запропонували ніякої послідовної структури для опису просодичних властивостей. Прибічники класичної генеративної фонології некритично сприйняли блумфілдівську концепцію супрасегментних властивостей як атрибутів сегментних одиниць. І хоча вони приділяли значну увагу формалізації процесів розподілу наголосу, їм не вдалося збагатити наше уявлення про природу і справжню роль просодичних одиниць [15, с. 10].

На підставі вищезазначеного можна зробити наступні висновки:

1. До теперішнього часу серед фахівців з фонології відсутня єдність поглядів відносно розуміння природи і структури просодичних явищ як супрасегментних одиниць, що накладаються на сегментні фонемі.
2. Відсутність чіткого розмежування понять просодії і інтонації була викликана до недавнього часу об'єктивними причинами і в першу чергу – неопрацьованістю основ методології, що не дозволяло описати просодичний рівень мови як системний рівень.
3. Істотний вклад в розробку методології просодичного рівня мови внесли представник американського структуралізму Леонард Блумфілд, мовознавці Празької лінгвістичної школи Микола Трубецький, Роман Якобсон, вітчизняні учені О.С. Кубрякова, Т.М. Ніколаєва, А.М. Антипова, зарубіжні дослідники Фрай, Кристал, Фокс та інші.
4. Важливе значення надає дослідження Н.А. Коваленко, і зокрема – виявлення нею найменшої одиниці просодичного рівня – мінімальної просодеми.
5. Методологічне обґрунтування просодичного рівня мови на рівні фразової просодії слова відкриває нові перспективи для системного дослідження англійської мови на просодичному рівні.

Список використаних джерел:

1. Антипова А. М. Ритмическая система английской речи. М. : Высш. шк., 1984. 120 с.
2. Антипова А. М. Система английской речевой интонации. М. : Высш. шк., 1979. 132 с.
3. Ахманова О.С. Словарь лингвистических терминов / О.С. Ахманова. 2-е изд., стер. М : УРСС : Едиториал УРСС, 2004. 571 с.
4. Блох М. Я. Теоретическая грамматика английского языка. М. : Высш. шк., 2004. 381 с.
5. Васильев В. А. Обучение английскому произношению в средней школе. М. : Просвещение, 1979. 144 с.
6. Виноградов В. А. Фонология // Большая советская энциклопедия. Изд. 3-е. М. : Совет. энцикл., 1977. Т. 27. С. 531.
7. Гиринская Л. В. Фразовая просодия в аспекте структурной организации речевого сегмента // SlavicaTergestina9 Studia slavicaII Edited by MargheritaDe Michel, Patrizia Deotto, MilaNortman, IvanVerč. Trieste : Università degli Studi di Trieste, 2001. P. 279.
8. Кантер Л. А. Системный анализ речевой интонации. М. : Высш. шк., 1988. 128 с.
9. Коваленко Н. А. О системном исследовании просодического уровня языка // Проблемы взаимодействия разноязычных культур и методика преподавания иностранных языков. Красноярск : КГПУ, 1996. С. 28–29.
10. Реформатский А. А. Введение в языковедение. М. : Аспект Пресс, 2003. 536 с.
11. Смирницкий А. И. Синтаксис английского языка. М., 1957. 284 с.
12. Соколова М. А. Теоретическая фонетика английского языка. М. : ВЛАДОС, 2004. 286 с.
13. Солнцев, В. М. Язык как системно-структурное образование. М. : Наука, 1977. 342 с.
14. Ashby M. Introducing Phonetic Science. Cambridge : Cambridge Univ. Press, 2007. 223 p.
15. Fox Anthony. Prosodic Features and Prosodic Structure : The Phonology of Suprasegmentals. Oxford : Oxford University Press, 2002. 401 p.